

A Támogatott Lakhatás (továbbiakban: TL) és Szolgáltatási Gyűrű Kialakításának és Működtetésének Protokolljához kapcsolódó tanácsadás

Gyakran ismételt kérdések

3. Az autista személyek szükségletfelmérése elegendő, vagy más együttélési szempontokra is figyelemmel kell lenni a TL szolgáltatásszervezésben?

Irányadó dokumentum:

- 2020. EüK. 12. szám EMMI irányelv 3 Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (hatályos: 2020.07.16.)

A célcsoport-specifikus ellátás alapelveit szükséges figyelembe venni.

Alapelv: minden természetes szituációt szükséges kihasználni a tanításra, a fejlesztésre. Autizmus ellátásban a tanításon, fejlesztésen van a hangsúly, így különösen fontosak a készségfejlesztés, a pedagógiai, és gyógypedagógiai segítségnyújtások. Valamennyi segítségnyújtási területen azonban az autizmus alábbi módszereit és eszközeit kell használni. Autizmussal élő személyek esetében az „Egészségügyi szakmai irányelv – az Autizmusról, az Autizmus spektrum zavaráról” (2017) c. dokumentum¹ alapján végezzük a beavatkozásokat. **2020. 07. 16 – 2024. 06. 05-ig érvényes ÚJ irányelv jelent meg: EüK 12. sz. EMMI Irányelv 3. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrumzavarokról².** Az új dokumentum 57 ajánlásból áll, kiegészítve az ajánlásokat megalapozó irodalmi hivatkozásokkal. Az előző dokumentumnál jóval strukturáltabb, átláthatóbb, egy folyamat-centrikus dokumentum. A megfogalmazott ajánlásokat három kategóriába sorolja (Erősen ajánlott, ajánlott és jó gyakorlat alapján ajánlott). A diagnózisban résztvevő szakemberek kompetencia-követelményeit, az ellátásokban résztvevő különböző szakterületeken dolgozó szakemberek kompetencia-igényeit is részletezi, valamint a tárgyi feltételeket, az ellátások körülményeit is leírja. Tartalmazza az elektronikusan elérhető oktatási és tájékoztató anyagok, a használható nyomtatványok elérhetőségeit, gyógyszer- és alvásnaplót. Táblázatba foglalta az autizmus evidenciákkal nem alátámasztott terápiás eljárásokat valamint azokat az

¹ <https://www.autizmus.hu/single-post/2017/03/24/Az-%C3%BAj-szakmai-ir%C3%A1nyelv-megjelent>

² https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/3171/fajlok/2020_EuK_12_szam_EMMI_iranyelv_3.pdf

eljárásokat, amelyeknek tudományos alátámasztásuk nincs, és veszélyt jelenthetnek. Az új dokumentum kiegészült a szülőknek és szakembereknek ajánlott irodalom listájával.

Beavatkozások:

1. **Önkiszolgálás:** a gyógypedagógus által felmért értési és közlési szinteknek (szimbólumértés, expresszív és receptív kommunikáció szintje) megfelelő vizuális segítségek (pl. folyamatábrák), vagy más, egyénre szabott támogatások alkalmazása.
2. **Időtartás, időfogalom értése:** időtartást segítő eszközök (napirend, timer, időszám, homokóra stb.) alkalmazása.
3. **Társas kapcsolatok:** a mikrokörnyezeti közösségben (lakóközösség) az értékek és megértetések segítése, szituációk, kontextusok megértésének segítése, a félreérthető helyzetekben a konfliktusok megelőzése, kialakult konfliktusok kezelése. Kihívást jelentő viselkedések esetén a viselkedéses jegyzőkönyv vezetése. Szükség esetén a környezet és a tevékenységek adaptálása a kihívást jelentő viselkedések megelőzése érdekében. A társas megértést és adaptív viselkedést támogató autizmus-specifikus módszerek egyénre szabott alkalmazása (pl. viselkedési szabályok, szociális körök, én-könyv, személyes napló, szociális történetek, videó-modell).
4. **Kommunikáció:** az egyéni felméréseknek megfelelően, amennyiben szükséges, alternatív-augmentatív eszközök használatának támogatása, az egyedi eszközök elkészítése, szükség esetén pótlása, a közösségben történő alkalmazás folyamatos támogatása.
5. **Napi szervezés:** a napirend megalkotásában és követésében a felméréseknek megfelelő szintű segítségnyújtás.
6. **Tér-idő szervezés:** szükség esetén a hívókártyák elhelyezésének ellenőrzése, az egyénre szabott napirendi és egyéb vizuális eszközök rendben tartása, pótlása.
7. **Szabadidő:** különféle, a szabadidő önálló és társas eltöltését támogató egyedi eszköz (pl. választótábla, strukturált szabadidős eszköz) biztosítása, a tevékenység végzéséhez szükséges segítség nyújtása.
8. **Konzultáció a gyógypedagógussal az alkalmazott eszközök és módszerek tekintetében,** a kihívást jelentő viselkedések megelőzéséről és kezeléséről a készségfejlesztést végző szakemberrel. A kialakult, illetve kialakulóban lévő készségek gyakorlása a mindennapokban a gondozás során természetes helyzetekben.
9. **Szenzoros védelem biztosítása:** az autista személy saját megküzdési stratégiáinak támogatása (pl. vegye fel a fülvédőjét, ha zavarják a zajok), vagy a környezet módosítása oly módon, hogy megelőzhetőek legyenek a túlérzékenységből fakadó

nehézségek, illetve az esetleges ingerkereső viselkedésből fakadó balesetek, mások életminőségét negatívan befolyásoló helyzetek.

10. Társuló pszichiátriai problémáknál is számításba kell venni a - beavatkozásokat, ezen belül a kognitív viselkedésterápia alkalmazását autizmus spektrum zavarral élő felnőtteknél; amennyiben az indokolt a komorbid pszichiátriai zavarok kezelésében. (ajánlás) [3, 101, 102, 104]^{3,4}
11. Autista lakók / szolgáltatást igénybevevők speciális igényeihez igazodó HR feltételek biztosítása: szakirányú végzettséggel, tapasztalattal, egyéni kommunikációs és csoportos társas kapcsolati fejlesztésben jártas, módszerspecifikummal rendelkező gyógypedagógus, szociális szakember, szocioterapeuta, mentálhigiénikus, segítő, gondozó munkatársak az önellátás szintjéhez igazítva.

Az autizmus szakirányú végzettségű gyógypedagógus a autizmus-szakmai teamet vezeti. A segítségnyújtások alapja a pontos, egyéni autizmus-szemponitú felmérések elkészítése, összegzése. Alapelv, hogy nem csupán a személy felmérését végezzük el, hanem a korábbi dokumentumainak vizsgálatát, a család és a korábbi ellátó hely szakembereinek véleményét, a komplex szükségletfelmérést figyelembe vesszük. A sérült területek felmérése során a speciális eszközöket és módszereket, megfigyeléseket kell alkalmazni (pl. QUILL, TROG, VINELAND, TTAP), mely felmérések összesítése egy személyes gyógypedagógiai jellemzésben kerülnek összefoglalásra. A komplex szükséglet felmérést az autizmus-specifikus felmérő eszközökkel és módszerekkel ki kell egészíteni, amely alapján a gyógypedagógiai jellemzés elkészül. Ennek része az is, hogy milyen viselkedés-eltérések jellemzik az adott személyt és mik azok a zavaró tényezők, amelyek számára nehezek lehetnek. Ha egy lakócsoport összeállítása zajlik, akkor a viselkedési eltéréseket és a zavaró tényezőket kell valamennyi potenciális igénybevevőhöz hozzárendelni és ezeket egy mátrixban rögzítve az együtt élők legoptimálisabb körét megtalálni.

³ Egészségügyi szakmai irányelv – az Autizmusról, az Autizmus spektrum zavarról” (2017) c. dokumentum <https://www.autizmus.hu/single-post/2017/03/24/Az-%C3%BAj-szakmai-ir%C3%A1nyelv-megjelent>

⁴ https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/3171/fajlok/2020_EuK_12_szam_EMMI_iranyelv_3.pdf